مؤشر الأمن والأمان لدى النساء
מדד הביטחון של נשים
Индекс безопасности женщин
WOMEN'S SECURITY INDEX

תחושת הביטחון של נשים ומוסדות המדינה בישראל 2013

الشّعور بالأمن والأمان لدى النّساء ومؤسّسات الدّولة في إسرائيل ٢٠١٣

חוקרות - אסיה איסטושינה, איריס זמיר

الباحثات - آسيا أسيتوشينا، إيريز زَمير

רכזת הפרויקט - מרים פרח

مركزة المشروع - مريم فرح

קואליציית מדד הביטחון של נשים ائتلاف مؤشر الأمن والأمان للنساء

مؤشر الأمن والأمان لدى النساء
מדד הביטחון של נשים
Индекс безопасности женщин
WOMEN'S SECURITY INDEX

תחושת הביטחון של נשים ומוסדות המדינה בישראל

מדד הביטחון של נשים

מדד הביטחון של נשים כהגדרה מחודשת של מושג הביטחון, בהתייחס למדיניות ציבורית

דו"ח המחקר מתבסס על נתונים של "מדד הביטחון של נשים". **פרויקט "מדד הביטחון של נשים" הוא פרויקט משותף לשישה ארגונים פמיניסטים: נשים נגד אלימות, כיאן-ארגון פמיניסטי, אישה לאישה - מרכז פמיניסטי חיפה, אסוואת - נשים לסביות פלסטיניות, קואליציית נשים לשלום, פרופיל חדש-תנועה לאזרוח החברה בישראל.**

תכלית הפרויקט ליצור מדד שיבחן את רמת הביטחון של נשים מקבוצות חברתיות שונות, בתוך ישראל, ויקיף מגוון תחומים - מגדרי, כלכלי, חברתי, פוליטי, פיסי, מיני ועוד. מטרת המחקר לקדם שינוי בתפיסה של מהו ביטחון ומה המשמעות של חוסר ביטחון. בישראל ביטחון נתפס לרוב במושגים צבאיים, ואילו הפרויקט מכוון להרחיב את המושג לתחומים נוספים של ביטחון כלכלי, של בריאות, של אלימות במשפחה, של אלימות מינית ועוד.

למידע נוסף

רכזת הפרויקט - מרים פרח

עריכה - רונית מריאן-קדישאי

תרגום לערבית - סוהיל מטר

website: www.women-security-index.org

email: women.network1@gmail.com

מדד הביטחון של נשים

תחושת הביטחון של נשים ומוסדות המדינה בישראל

ייעודם של מוסדות המדינה הוא לעמוד לשירות הציבור, ובכך גם לספק לגברים ולנשים תחושת ביטחון והגנה, להבטיח את זכויות האדם שלהם ואת נגישותם למשפט צודק.

בין המדדים ליעילותם של מוסדות המדינה ניתן למנות את איכות השירות הציבורי, את מידת הצדק והביטחון שהמדינה מספקת לתושביה ואת מידת ההגנה על זכויות התושבים. שילוב כל אלה יוצר את תחושת הביטחון של התושבים.

פרויקט המחקר "**מדד הביטחון של נשים**" מטפל ברבות מהסוגיות הקשורות לביטחונן של נשים בישראל. ב-2013 הוחלט להתעמק בסוגיית מוסדות המדינה. במסגרת פרויקט המחקר נערך סקר שכלל ראיונות עם 562 נשים (מדגם מייצג), בערבית ובעברית. בנוסף, התקיימו במסגרת המחקר שש קבוצות מיקוד. כדי להמחיש את הנתונים הסטטיסטיים מובאים בנייר העמדה ציטוטים מדברי משתתפות בקבוצות המיקוד. המחקר התמקד בשתי קטגוריות של מוסדות: **המוסדות ה"ביטחוניים"** - אלה האמורים לספק הגנה פיזית, כמו המשטרה, הצבא ומשטרת הגבולות; **והמוסדות האזרחיים** - אלה האמורים לספק הגנה משפטית, חברתית וכלכלית, כמו המוסד לביטוח לאומי, שירות התעסוקה, ובתי דין אזרחיים ודתיים.

נקודת מבטן של נשים, כפי שהיא מוצגת בתוצאות הסקר ומהדיונים בקבוצות המיקוד, מציגה תמונה בעייתית. לצד דוגמאות חיוביות, נשים רבות סובלות מהיעדר גישה למוסדות המדינה או חשות שאותם מוסדות פוגעים בהן ומחלישים אותן. התחושות שעלו בקבוצות המיקוד היו השפלה, איום, אובדן שליטה, חוסר אונים, ייאוש, ותכופות גם כעס.

מאמר זה עוסק בדינמיקה הבעייתית שבין נשים המתגוררות בישראל, לבין המוסדות של מדינת ישראל. מוסדות אלה אמורים אמנם, לספק בעת הצורך הגנה (משפטית, פיזית, כלכלית ועוד) לתושבי המדינה בכלל, ולנשים בפרט - אך המחקר מראה בבירור כי עבור נשים, מוסדות אלה הם גם מקור לחששות ולמתח.

נשים יהודיות אזרחיות ישראל

41.4% מכלל הנשים היהודיות שהשתתפו בסקר דיווחו שהן חוששות ממוסדות אזרחיים כמו ביטוח לאומי ולשכת התעסוקה, ו-33% מהן חוששות ממוסדות ביטחוניים כמו משטרה, משטרת הגבולות וההגירה וצבא.

38.3% נשים יהודיות דיווחו שהמשטרה מעוררת אצלן תחושת חוסר ביטחון חריפה.

טטיאנה: "רק המחשבה על מפגש עם משטרה מייצרת בי אימה. אני מרגישה שאני תמיד אהיה חשודה, חובת ההוכחה שאני בסדר תהיה עלי. אין לי גב, אני אם חד הורית, כך שזה מפחיד עוד יותר".

הצבא ומשטרת הגבולות יוצרים תחושת חוסר ביטחון בקרב שיעור קטן יותר של נשים (4.1% ו-9% בהתאמה).

68% מהנשים היהודיות מרגישות שהצבא מעניק להן תחושת הגנה.

אוסנת: "כן, הצבא נותן תחושה של הגנה מול השכנים שלנו במזרח התיכון. צה"ל מגן עלינו מפני השמדה".

זהו נתון הדורש התעמקות והסבר. בכל העולם נשים נפגעות יותר מגברים במקרים של סכסוכים לאומיים ומלחמות. בנוסף, ההיסטוריה של ישראל מראה שהצבא לא מונע מלחמות וסכסוכים אלא את ההיפך; וכחיילות, נשים רבות סובלות מסקסיזם ואלימות מינית במהלך שירותן הצבאי. מדוע אם כן, נשים יהודיות עדיין מדווחות שהצבא מעניק להן ביטחון? סביר להניח שתחושת האיום הקיומי של נשים יהודיות היא אמתית ואותנטית. בהיעדר אלטרנטיבה מדוברת וברורה לא נשאר להן אלא לסמוך על הצבא. כך יוצא שהאלטרנטיבה מבחינתן היא חיים בפחד קיומי מתמיד. אם אכן זו הסיבה, ובהתחשב בניצול הציני שעושות ממשלות ישראל לדורותיהן בפחד הקיומי, הנתון של 68% אינו גבוה כל כך...

30% מהנשים חוששות מן המוסד לביטוח לאומי ומרגישות חוסר ביטחון בהתמודדות מולו.

דנה: "אני מרגישה שאני כל כך תלויה בביטוח לאומי. כל החלטה קטנה שלהם יכולה להשפיע המון על החיים שלי, וזה גורם לי להרגיש חסרת אונים ומפוחדת".

מרינה: "אני הולכת לביטוח לאומי כאילו לשדה קרב. הם ייקחו ממני את המקסימום, אבל כשצריך לקבל - יעשו הכול כדי שלא אקבל מה שמגיע לי".

מוסד זה אמור לספק ביטחון כלכלי ברגעים הקשים ביותר של החיים ודווקא הוא - "הביטוח הלאומי" - מתגלה כמוסד המאיים על תחושת הביטחון של נשים ומערער אותה יותר מאשר מוסדות אזרחיים אחרים.

17.6% מהנשים דיווחו שבתי המשפט האזרחיים גורמים להן לתחושת חוסר ביטחון. **22.4%** חוששות מפני בתי המשפט הדתיים.

מירה: "יש להם המון שליטה על חיינו, וזה לא לטובת נשים. מה זאת אומרת, בעלי עזב אותי ויש להם כוח להחליט אם אני איחשב עגונה או לא?!"

אחוז זה לא מפתיע בהתחשב בעובדה שבתי הדין הרבניים הם מוסדות פטריארכליים ששולטים בדיני אישות.

אחוז נמוך יחסית של נשים דיווחו על חוסר ביטחון בהתנהלות מול שירותי הרווחה ולשכות התעסוקה (9.5% ו-6.3% בהתאמה).

נשים פלסטיניות אזרחיות ישראל

60% מהנשים הפלסטיניות שהשתתפו בסקר חוששות מפני המוסדות הביטחוניים והאזרחיים.

32.9% מהנשים הפלסטיניות אזרחיות ישראל חוששות מפני בתי הדין הדתיים ואילו 37.7% חשות שהם מספקים להן תחושת ביטחון.

ניסרין: **"התגרשתי בבית משפט דתי. זה באמת תלוי על איזה סוגיה מדובר - יש נושאים שבהם השופטים בבית המשפט הדתי תומכים בנשים, כמו משמורת על הילדים, ויש נושאים בהם הם יכולים לעשות בעיות רציניות".**

תמונה מעניינת עולה בנוגע לבתי הדין הדתיים. נראה שבתי הדין האלה משמעותיים ביותר עבור הנשים הפלסטיניות ויש להם תפקיד כפול בחייהן. המספרים משקפים את האמביוולנטיות של היחס של נשים פלסטיניות לבתי הדין הדתיים.

מצד אחד העמדה של בתי הדין הדתיים היא פטריארכלית במידה רבה, ובכך היא פוגעת באינטרסים של נשים ומערערת את תחושת הביטחון שלהן. מאידך, בתי הדין הדתיים נותנים תחושה של אוטונומיה לאומית - הרי הם בין המוסדות היחידים שנמצאים בשליטה של הפלסטינים עצמם. בנוסף, נשים שהשתתפו בקבוצות המיקוד העידו שבתי הדין הדתיים נתפסים כידידותיים יותר, נגישים יותר ומנוכרים פחות מאשר בתי הדין האזרחיים.

5.7% מהנשים הפלסטיניות חוששות מהמוסד לביטוח לאומי ואילו 15.9% מהן דיווחו שהוא מעניק להן תחושת ביטחון. נשים פלסטיניות רבות חוות את המוסד לביטוח לאומי כלא נגיש בגלל הקושי בהגעה למשרד עצמו, ובגלל הקושי לנווט בתוך הביורוקרטיה המורכבת. רבות מעדיפות להסתמך על גברים במשפחה בכל הנוגע לטיפול בענייני הביטוח הלאומי. כמו כן, עלה בקבוצות מיקוד שלנשים פלסטיניות רבות חסר מידע לגבי הזכויות שלהן, או שאינן מודעות לזכויות שלהן ולכן אינן פונות כלל למוסד לביטוח לאומי; בכך הוא הופך להיות לא רלוונטי לחייהן.

5.7% מהנשים הפלסטיניות חוששות מן הצבא ואילו 6.4% מהנשים דיווחו שהוא מעניק להן תחושת ביטחון. הצבא אינו נתפס כמקור לפחד או לתחושת ביטחון. חשוב לזכור שראיינו נשים פלסטיניות אזרחיות ישראל בתוך הקו הירוק ולכן המפגש שלהן עם הצבא הוא מוגבל.

44.3% מהנשים הפלסטיניות חוששות ממשטרת הגבולות. מתוך הראיונות עלו כמה גורמים לכך: חשש מפני תפיסתן כ"איום טרור", חשש מפני השפלה וחשש מפני חיפוש גופני.

רנא: **"אני נשואה לגבר מהגדה המערבית. אנחנו חיים בישראל כבר שנים, ויש לנו שני ילדים.**

כשהחלטנו לצאת לחופשה משפחתית בטורקיה, התעקשו במשטרת הגבולות ללוות את בתי, בת שמונה, לשירותים. הרגשתי שהתייחסו לארבעתנו כאילו היינו איזה משפחה של טרוריסטים. זאת הייתה טראומה בשבילי ובשביל הילדים".

רולא: **"...הם גם חיטטו בדברים, גם עשו חיפוש גופני. ממש בכיתי שם. יש להם כוח, ואני כאילו לא שווה כבן אדם בכלל".**

המפגש עם ביקורת גבולות היא אחת החוויות הקשות עבור פלסטינים אזרחי ישראל. גברים ונשים כאחד חווים חוסר אונים, חדירה למרחב הפרטי והשפלה. לנשים החוויה הזאת קשה במיוחד כשמדובר בבדיקות גופניות, שנתפסות כפוגעניות מאוד.

נג'ואן: **"חברה שלי טסה לחו"ל, ביקשו ממנה להוריד את כל הבגדים, להישאר בתחתונים, היא פרצה בבכי שם על המקום."**

הנשים המרואיינות ציינו גם, כי בפנייה אל המוסדות האזרחיים נוח להן יותר לפנות אל פקידים ערביים בגלל השפה ומפני שיש להן תחושה שאלה יעזרו להן יותר מאשר הפקידים שאינם ערבים.

המעמד הכלכלי

נשים יהודיות

50% מהנשים היהודיות בעלות הכנסה נמוכה חוששות ממוסדות המדינה האזרחיים לעומת 31.5% מהנשים בעלות הכנסה גבוהה. 10% מבין הנשים בעלות הכנסה נמוכה חוו השפלה או התעללות מצד עובדים במוסדות האזרחיים לעומת 3.5% בלבד מהנשים בעלות הכנסה גבוהה.

37% מהנשים בעלות הכנסה נמוכה חוששות ממוסדות המדינה "הביטחוניים" לעומת 27% מהנשים בעלות הכנסה גבוהה.

כך נראה בבירור בקרב נשים יהודיות שככל שהמעמד הכלכלי של האישה נמוך יותר, כך עולה החשש מפני מוסדות המדינה, הן האזרחיים והן "הביטחוניים".

נשים פלסטיניות

70% מהנשים הפלסטיניות בעלות הכנסה נמוכה חוששות ממוסדות המדינה האזרחיים לעומת 43.9% מבעלות הכנסה ממוצעת או גבוהה.

בתחושת החשש מפני המוסדות "הביטחוניים" גם כן קיימים הבדלים בין הנשים בעלות ההכנסה נמוכה לבעלות ההכנסה ממוצעת או גבוהה (69.5% ו-47.5% בהתאמה).

מן הנתונים מסתבר שבקרב נשים פלסטיניות ההשפעה שיש למעמד הכלכלי על תחושת הביטחון חזקה אף יותר מאשר אצל הנשים היהודיות.

קבוצות מוחלשות

מוסדות מתיימרים לרוב לשרת את טובת הכלל, כשלמעשה הם משעתקים יחסי כוח בלתי שוויוניים, או דוחקים לתחתית סולם העדיפויות את הטיפול בקבוצות מסוימות כמו מיעוטים אתניים, נשים מבוגרות ועוד.

תכופות, נשים מקבוצות מוחלשות חוות יותר קשיים בתחומים שונים בחייהן מאשר נשים מקבוצות אחרות; ביניהם ההתמודדות עם מוסדות המדינה. סוגיות ספציפיות הקשורות לחוויות אלו מהוות מקור לחששות ולמתחים נוספים. למשל, 20.3% מהנשים היהודיות ילידות הארץ חוששות מפני בתי דין רבניים, לעומת 36.4% מבין הנשים שהגיעו לישראל מבריה"מ לשעבר.

קטיה: "התגרשתי בישראל מבעלי הראשון. החוויה הייתה של דחייה נוראית. אחד מהמקומות האחרונים שבהם אני רוצה למצוא את עצמי. גם כל העניין של יהדות היה בעייתי, הם גם נגד נשים. בשבילם אני סוג ב'."

בדומה לכך, אם רק 7.5% מהנשים האשכנזיות חוששות ממשטרת הגבולות, הרי שיעורן של הנשים המזרחיות החוששות ממשטרת הגבולות עולה ל-11.1%. שיעור דוברות הרוסית בהקשר זה גבוה פי שלושה - 22.7%.

קבוצות מוחלשות ביותר

ככל שנשים מוחלשות יותר, כך הן חוות קשיים גדולים יותר במפגשן עם מוסדות המדינה. תכופות, לנכות, ללסביות, יוצאות אתיופיה, לנשים שאינן אזרחיות ישראליות (מהגרות עבודה,פליטות) ולקורבנות סחר בנשים אין כלל גישה לזכויות בסיסיות.

מספר הנשים עם מוגבלות שחוו פגיעה מצד מוסדות המדינה הגדול פי 4 מאשר מספר הנשים ללא מוגבלות. (33.3% לעומת 8.5 %) . הנשים האלה מדווחות שהמפגש עם המוסדות מעמיק את תחושת החולשה והתלות שלהן.

חנה: "יש לי נכות, והמצב שלי החמיר. הגשתי מסמכים כדי שיעלו לי אחוזי נכות. לא ישנתי לילות מרוב מתח. בפגישה הם אמרו לי "מה שיש לך זה שום דבר. אז אני גם סובלת ממחלה וגם מתנצלת ומצטדקת."

נשים לסביות נתקלות בקשיים בקבלת מעמד הורה לאם הלא-ביולוגית.

נינה: "הבת שלנו כבר בת שנה וחצי, ובת הזוג שלי מזה 15 שנים עדיין לא מוגדרת כאמה".

נשים אריתריאיות, למשל, חשות שהשילוב של היותן לא-יהודיות ושחורות, יחד עם מעמדן כמבקשות מקלט ופליטות, הוא גורם חשוב לתחושת חוסר הביטחון שלהן.

בוטאניה: "בבית החולים, כשילדתי את הבן שלי, סירבו לעזור לי... חידוש אשרת השהייה שלי הוא שרירותי לחלוטין, ותלוי במצב רוחו של הבחור שמטפל בי במשרד הפנים".

דיון

נשים שהשתתפו בקבוצות המיקוד דיברו על השפלה ותחושת איום שחוו במפגש עם מוסדות המדינה. וכדי להימנע מחוויות כאלה הן משתדלות להיעזר כמה שפחות בשירותי המוסדות האלה. ההשפעה הפסיכולוגית הקשה שיש לאופן ההתנהלות של מוסדות המדינה ולמדיניות הפעולה שלהם עלולה לגרום לנשים לחוש חסרות אונים, מושתקות, ומודרות מהשירותים החברתיים שהן זכאיות להם. לימור: **"הרבה פעמים, יש לנו זכות לקבל שירות מסוים (בשירותים החברתיים או בביטוח לאומי), אבל המדיניות של המוסדות בפועל היא למנוע מאתנו לקבל את השירותים האלה, כאילו התפקיד שלהם זה להחליט מי זכאית להם ומי לא, ואם מישהי באה לבקש את השירות הזה, היא בטח שקרנית".**
מחדליהם של מוסדות שאינם מתפקדים כראוי, אינם מוגבלים למניעת השירותים שהם אמורים לספק. הם מחלישים - ואף משתיקים - את הנשים, ומונעים מהן גישה לזכויות והטבות. נשים רבות בקבוצות המיקוד טענו כי אינן תולות ציפיות רבות במוסדות המדינה, וכי הן משתדלות להמעיט ככל האפשר בפנייה אליהם. רים: **"אני מעדיפה לא ליצור קשר עם השירותים החברתיים. אני לא אוהבת ללכת לשם, אני מרגישה כמו קבצנית. אז אני משתדלת להימנע מהם".**
סוגיה נוספת שעלתה במחקר היא תחושת התלות המוחלטת של הנשים במוסד אליו פנו. תחושה שהמוסדות שולטים בחיי המטופלות בהם. שירלי: **"החשש הוא מהמהירות בה המוסדות יכולים לערער את הקיום הבטוח היום-יומי. יש להם שליטה גדולה מאוד על חיי וזה מאוד מערער".**
המחקר מלמד כי הבעיה לא נובעת מהתייחסות של הפקידים והפקידות, אלא מהאופן שבו המערכת מתפקדת ככלל. אנה: **"פגשתי גם פקידים שניסו לעזור לי. אבל מול המערכת כולה אני מרגישה שאני ג'וקית קטנה ואני מסתובבת במעגל אין סופי של ייאוש".**

סיכום: דרישה להגנה

בתפיסה האזרחית המדינה קמה כדי לספק שירותים והגנה לתושביה. ועל כן, בין האזרחים למדינה קיים חוזה שבו התושבת מתחייבת לשלם מסים ולשמור על חוקי המדינה, והמדינה מצידה מתחייבת לספק הגנה פיזית ולמלא את הצרכים החברתיים כמו חינוך, בריאות דיור ופרנסה. קבוצה נוספת היא של נשים החיות בישראל ומגיעות להן זכויות מכוח החוק הבינלאומי. ממצאי מחקר זה מראים שהנשים אינן תופסות את המדינה כממלאת את התחייבותה. **ממצאים אלה חייבים להעלות שאלות עקרוניות על שולחנם של קובעי מדיניות ומצריכות בדק בית מצד מוסדות המדינה בכל הנוגע לתפקוד שלהם ולהנגשתם למי שזקוקות לשירותיהם. תכופות, נשים חשות שאין להן כל יכולת לשנות את אופן הפעולה של מוסדות המדינה (כאשר המשטרה והמוסד לביטוח לאומי הם המוסדות הבולטים שבמקום לספק תחושת הגנה מעוררים חשש). התשובות לשאלות אלה טמונות מעל לכול בתפיסת המציאות של הנשים, ובהבנה של חווית המפגש שלהן עם מוסדות המדינה. מתוך כך, ניתן יהיה להתמקד בשינוי המצב הקיים.**

יש לבנות בריתות חדשות בין מוסדות הממשלה, בכל הרמות, לבין ארגוני החברה האזרחית. זכותן של נשים לחיות בכבוד, ולקבל יחס מכבד והוגן מצד המדינה.

مؤشر الأمن والأمان لدى النّساء

استخدام مؤشّر الأمان لدى النّساء لتعريف مصطلح الأمان من جديد، في ما يخصّ السّياسات العامّة

تعتمد ورقة الموقف هذه مُعطيات مشروع **"مشروع مؤشر الأمن والأمان لدى النساء". إنّ مشروع "مشروع مؤشر الأمن والأمان لدى النساء" هو مشروع مشترك لستّة جمعيّات نسويّة: نساء ضدّ العنف، كيان - جمعيّة نسويّة، إيشاه لإيشاه - مركز نسويّ في حيفا، أصوات - نساء مثليّات فلسطينيّات، تحالف النّساء من أجل السّلام، وبروفايل جديد- الحركة لمناهضة العسكرة في اسرائيل.**

غاية المشروع هي إنتاج مؤشّر لفحص مستوى الأمان الذي تشعر به نساء من مختلف الأوساط المُجتمعيّة في إسرائيل، حيث يشمل عددًا من المجالات، منها الجندري، والاقتصادي، والاجتماعي، والسّياسي، والجسدي، والجنسي وغيرها من المجالات. يهدف المشروع إلى تعزيز عمليّة إحداث تغييرات في إدراك مُصطلح الأمان ومعنى عدم الشّعور بالأمان. في إسرائيل، يتمّ قرن الأمان بالمُصطلحات العسكريّة في الغالب؛ يصوّب المشروع نحو جعل رقعة المُصطلح تتّسع لتشمل مجالات إضافيّة كالأمان الاقتصادي، والصّحي، وذلك المُتعلّق بالعنف الأسري، والعنف الجسدي وغيرها من المجالات.

لمعلومات اضافية:

مركزة المشروع - مريم فرح

ترجمة وتحرير: سهيل مطر

website: www.women-security-index.org

email: women.network1@gmail.com

مؤشر الأمن والأمان للنساء

الشّعور بالأمن والأمان لدى النّساء ومؤسّسات الدّولة في إسرائيل

الهدف من مؤسّسات الدّولة هو تقديم الخدمات للجماهير، وبذلك يُفترض أن تعطي للرّجال والنّساء شعورًا بالأمان والحماية، وأن تحافظ على حقوق الإنسان وأن تمكّنهم من الوصول إلى المحاكم العادلة.

من بين المؤشّرات التي تشير إلى نجاعة مؤسّسات الدّولة، يمكننا تعديد جودة الخدمات العامّة، ودرجة العدالة والأمان اللّذين تقدّمهما الدّولة لمواطنيها ودرجة الدّفاع عن حقوق السكّان. إنّ دمج جميع هذه يخلق شعورًا بالأمان لدى السّكّان.

يغطّي مشروع البحث "**مؤشّر الأمن والأمان لدى النّساء**" قضايا عديدة تتعلّق بأمان النّساء في إسرائيل. قرّرنا في عام ٢٠١٣ أن نتعمّق في قضيّة مؤسّسات الدّولة. في إطار المشروع أجرينا استقصاءً اشتمل على مقابلات مع ٥٦٢ امرأة (عيّنة نموذجيّة)، باللّغتين العبريّة والعربيّة. إضافة إلى ذلك، تمّ عقد ٦ مجموعات بؤريّة. لتجسيد المُعطيات الإحصائيّة، أدرجنا في ورقة الموقف هذه اقتباسات من أقوال النّساء اللّاتي شاركن في المجموعات البؤريّة.

يُركّز البحث على نوعين من المؤسّسات: المؤسّسات المُسمّاة **بالمؤسّسات "الأمنيّة"**، أيّ تلك التي من المفترض أن تقدّم لنا الحماية الفعليّة كالشّرطة، أو الجيش، أو حرس الحدود، **والمؤسّسات المدنيّة** التي من المفترض أن تقدّم لنا الحماية القضائيّة، والاجتماعيّة والاقتصاديّة، مثل مؤسّسة التّأمين الوطني، ومكتب العمل والمحاكم المدنيّة والدينيّة.

كما تُظهر نتائج الاستقصاء والنّقاشات التي دارت في المجموعات البؤريّة، فإنّ وجهة نظر النّساء تنطوي على مشاكل عدّة. على الرّغم من وجود أمثلة إيجابيّة، فإنّ النّساء يعانين من عدم القدرة على الوصول إلى مؤسّسات الدّولة هذه، أو أنّهن يشعرن أنّ هذه المؤسّسات تلحق بهنّ الضّرر وتؤدّي إلى إضعافهنّ. لقد تكرّرت مشاعر رئيسيّة في المجموعات البؤريّة كالإذلال، والتّرهيب، والشّعور بالعجز، وانعدام الأمل وكذلك الغضب في الكثير من الأحيان.

تناقش هذه الورقة العلاقة المضطربة بين النّساء اللّاتي يسكنّ في إسرائيل وبين مؤسّسات الدّولة الإسرائيليّة. على الرّغم من أنّه يُفترض أن تقوم هذه المؤسّسات بتزويد المواطنين عامّة، والنّساء خاصّة، بالحماية (القضائيّة، أو الجسديّة، أو الاقتصاديّة أو ما شابه) عند الحاجة، فإنّ البحث يشير إلى أنّ النّساء كثيرًا ما يمرُرْنَ بتجارب تكون فيها هذه المؤسّسات مصدرًا للخوف والتّوتّر.

النّساء اليهوديّات المواطنات في إسرائيل

أبلغت ٤١,٤٪ من النّساء اليهوديّات المشاركات عن خوفهنّ من المؤسّسات المدنيّة، مثل التّأمين الوطني ومكتب العمل، في حين أبلغت ٣٣٪ منهنّ عن خوفهنّ من المؤسّسات الأمنيّة، مثل الشّرطة، وحرس الحدود والهجرة والجيش.

٣٨,٣٪ من النّساء اليهوديّات أبلغن عن أنّ الشّرطة تثير لديهنّ مشاعر حادّة من انعدام الأمان.

تاتيانا: "مجرّد التّفكير بمواجهة مع الشّرطة تثير بي الرّعب. أشعر بأنّني دومًا في منزلة المشتبه فيها، أنّ مسؤوليّة إثبات أنّني جيّدة تقع دائمًا على عاتقي. لا سند لدي، فأنا أم وحيدة، لذا يخيفني ذلك أكثر".

يثير الجيش وحرس الحدود شعورًا بانعدام الأمان لدى نسبة أصغر من النّساء (٤,١٪ و٩,٠٪، على التّوالي).

تشعر ٦٨٪ من النّساء اليهوديّات أنّ الجيش يعطيهنّ شعورًا بالأمان.

أوسنات: "أجل، الجيش يعطيني شعورًا بالحماية من جيراننا في الشّرق الأوسط. جيش الدّفاع الإسرائيلي يحمينا من الدّمار".

يتطلّب هذا المعطى تعمّقًا وشرحًا. في جميع أنحاء العالم تتضرّر النّساء أكثر من الرّجال في حالة وجود نزاعات وحروب بين القوميّات. إضافة إلى ذلك، فإنّ تاريخ إسرائيل يظهر أنّ الجيش لا يمنع الحروب والنّزاعات، بل العكس تمامًا؛ عند تجنّدهنّ، تعاني الكثير من المُجنّدات من التّحيّز الجنسي والعنف الجنسي ضدّهّن خلال فترة الخدمة العسكريّة. لماذا، إذًا، تستمرّ النّساء اليهوديّات بالقول بإنّ الجيش يمنحهنّ شعورًا بالأمان؟ من المرجّح أنّ شعور النّساء اليهوديّات بالتّهديد الوجودي صادق وحقيقيّ. في غياب أيّ بديل واضح، لا يبقى أمامهنّ سوى الاعتماد على الجيش. البديل، إذًا، هو العيش في خوف وجوديّ دائم. إذا كان السّبب كذلك، وإذا أخذنا بالحسبان أنّ حكومات إسرائيل المتعاقبة استغلّت وتستغلّ هذا الخوف الوجودي، قد لا تكون نسبة الـ ٦٨٪ كبيرة إلى ذلك الحد...

تشعر ٣٠٪ من النّساء بالخوف وانعدام الأمان عند التّعامل مع التّأمين الوطني.

دانا: "أشعر بأنّني أعتمد كثيرًا على التّأمين الوطني، وأنّ لكلّ قرار صغير يتّخذونه تأثيرًا مصيريًّا في حياتي، ممّا يجعلني أشر بالعجز والرّهاب".

مارينا: "أذهب إلى التّأمين الوطني كمن يذهب إلى ساحة المعركة. سوف ينتزعون منّي قدر الإمكان، لكن عندما أستحقّ الحصول على شيء ما - فإنّهم يفعلون كلّ ما بوسعهم لئلّا أحصل عليه".

يُفترض أن تزوّدنا هذه المؤسّسة بالأمان الاقتصادي في أكثر لحظات الحياة قسوة، لكن يتّضح أنّها - أي "مؤسّسة التّأمين الوطني" - أكثر من يهدّد شعور النّساء بالأمان ويقوّضها من بين جميع المؤسّسات المدنيّة.

تثير المحاكم المدنيّة شعورًا بانعدام الأمان لدى ١٧,٦٪ من النّساء، في حين تشعر ٢٢,٤٪ منهنّ بالخوف من المحاكم الدينية.

ميرا: "لهذه المحاكم سيطرة بالغة على حياتنا، وهذا ليس من صالح النّساء. كيف يُعقل أن يتركني زوجي، وأن تكون لهذه المحاكم السّلطة لتقرّر: هل أنا امرأة مهجورة أم لا؟!"

ليست هذه النّسبة مفاجئة، إذا أخذنا بعين الاعتبار أنّ المحاكم الدينية هي عبارة عن مؤسّسات بطريركيّة تسيطر على قانون الأحوال الشّخصيّة.

نسب قليلة فقط تشعر بانعدام الأمان في ما يخصّ التّعامل مع الخدمات الاجتماعيّة ومكتب العمل (٩,٥٪ و ٦,٣٪، على التّوالي).

النّساء الفلسطينيّات المواطنات في إسرائيل

من بين النّساء اللّاتي شاركن في الاستقصاء، ٦٠٪ صرّحن بأنّهن يخفن من المؤسّسات المدنيّة والأمنيّة.
بالنّسبة إلى المحاكم الدينية، فتخاف منها ٣٢,٩٪ من النّساء الفلسطينيّات المواطنات في إسرائيل، بينما تعطي نفس المحاكم شعورًا بالأمن بالنّسبة لـ ٣٧,٧٪ منهنّ.
نسرين: "طلّقت في المحكمة الدينية. الأمر يتعلّق بدرجة كبيرة بالقضيّة العينيّة - في بعض القضايا يدعم القضاة في المحاكم الدينية النّساءَ، مثل قضيّة الوصاية على الأطفال، وفي بعض القضايا في إمكانهم إحداث مشاكل جدّيّة".

بخصوص المحاكم الدينية، يُظهر الاستقصاء صورة مثيرة للاهتمام. يبدو أنّ لهذه المحاكم أهمّيّة قصوى في حياة النّساء الفلسطينيّات، حيث تلعب المحكمة دورًا مزدوجًا. تعكس الأرقام الازدواجيّة والتّناقض في موقف النّساء الفلسيطينيّات من المحاكم الدينية.
من جهة، فإنّ موقف المحاكم الدينية هو موقف بطريركي بدرجة كبيرة، وبهذا فإنّها تضرّ مصالح النّساء وتقوّض شعورهنّ بالأمان. من جهة أخرى، تعطي المحاكم الدينية شعورًا بالحكم الذّاتي القومي، حيث أنّها من المؤسّسات الوحيدة الموجودة تحت سلطة الفلسطينيّين أنفسهم. علاوة على ذلك، فقد صرّحت النّساء اللّاتي شاركن في المجموعات البؤريّة أنّهن يعتبرن المحاكم الدينية أكثر ودًّا، وأسهل للوصول مقارنة بالمحاكم المدنيّة.
٥,٧٪ من النّساء الفلسطينيّات يخفن من مؤسّسة التّأمين الوطني، في حين أنّ ١٥,٩٪ منهنّ أبلغن أنّ المؤسّسة تعطيهنّ شعورًا بالأمان. تشعر العديد من النّساء الفلسطينيّات أنّ هنالك صعوبة في الوصول إلى مؤسّسة التّأمين الوطني، بسبب صعوبة الوصول إلى المكتب نفسه وصعوبة التنقّل عبر البيروقراطيّة المُعقّدة. إضافة إلى ذلك، أفادت المجموعات البؤريّة أنّ للعديد من النّساء الفلسطينيّات معلومات ناقصة بخصوص الحقوق التي يستحققنها، أو أنهن لسن على علم بهذه الحقوق ولهذا فإنّهن لا يتوجّهنَ أصلًا إلى مؤسّسة التّأمين الوطني؛ هكذا، تصبح المؤسّسة عديمة الأهمّيّة في حياتهنّ.
٥,٧٪ من النّساء الفلسطينيّات يخشين من الجيش، في حين أنّ ٦,٤٪ منهنّ يشعرن أنّه يعطيهنّ شعورًا بالأمان. لا ترى النّساء في الجيشَ مصدرًا للخوف أو للشّعور بعدم الأمان. تجدر الإشارة إلى أنّ النّساء اللّاتي قمنا بمقابلتهنّ كنّ نساء فلسطينيّات مواطنات في إسرائيل يعشن داخل الخط الأخضر، لذا فإنّ احتكاكهنّ بالجيش محدود. تخشى ٤٤,٣٪ من النّساء الفلسطينيّات من حرس الحدود. من خلال المقابلات التي أجريناها، برزت عدّة عوامل لذلك: تخوّف من أن ينظروا إليهنّ كـ"تهديد إرهابي"، خوف من المذلّة وخوف من التّفتيش الجسدي.

رنا: "أنا متزوّجة من رجل من الضّفة الغربيّة. نعيش في إسرائيل منذ سنوات، ولدينا طفلان. عندما قرّرنا الذّهاب إلى

تركيا في رحلة عائليّة، أصرّوا في حرس الحدود أن يرافقوا ابنتي، والتي تبلغ من العمر ثمانِ سنوات، إلى المرحاض. شعرت بأنهم يتعاملون مع أربعتنا وكأنّنا عائلة من الإرهابيّين. لقد كانت الرّحلة بمثابة صدمة لي وللأطفال".

رلى: "... بعثروا أموري وفتّشوها بدقّة، وأجروا لي تفتيشًا جسديًّا. بكيت كثيرًا هناك. لديهم القوّة، ولم تكن لي قيمة كإنسانة".

إنّ تجربة مواجهة حرس الحدود هي إحدى أصعب التّجارب التي يمرّ بها الفلسطينيّون المواطنون في إسرئيل. يشعر الرّجال والنّساء على حدّ سواء بانعدام الحيلة، وبالاقتحام إلى حيّزهم الخاص وبالمذلّة. تشعر النّساء بصعوبة التّجربة بشكل خاص عندما يتعلّق الأمر بالتّفتيش الجسدي، الذي تعتبره النّساء مؤذيًّا جدًّا.

نجوان: "عندما سافرت إحدى صديقاتي إلى خارج البلاد، طلبوا منها نزع جميع ثيابها والبقاء بثيابها الدّاخليّة، فانفجرت بالبكاء فورًا".

كذلك، أشارت النّساء التي أجريت معهنّ المقابلات أنّه لدى تعاملهنّ مع المؤسّسات المدنيّة، فإنّهنّ يفضّلن الموظّفين العرب بسبب اللّغة وبسبب الاعتقاد بأنّهم قد يساعدونهنّ أكثر من الموظّفين غير العرب.

المكانة الاقتصاديّة

النّساء اليهوديّات

تخشى ٥٠٪ من النّساء اليهوديّات ذوات الدّخل المنخفض من مؤسّسات الدّولة المدنيّة، مقارنة بـ ٣١٫٥٪ فقط من النّساء ذوات الدّخل المرتفع. ١٠٪ من بين النّساء ذوات الدّخل المنخفض واجهوا إذلالًا أو لاقوا إساءة من طرف العاملين في المؤسّسات المدنيّة، مقارنة بـ ٣٫٥٪ فقط من النّساء ذوات الدّخل المُرتفع.
٣٧٪ من النّساء ذوات الدّخل المنخفض يخشين مؤسّسات الدّولة "الأمنيّة"، مقارنة بـ ٢٧٪ من ذوات الدّخل المرتفع.
نرى بوضوح، إذًا، أنّه في وسط النّساء اليهوديّات، كلّما كانت المكانة الاقتصاديّة للمرأة أكثر انخفاضًا، فإنّ تخوّفها من مؤسّسات الدّولة، المدنيّة و»الأمنيّة» على حدّ سواء، يزداد.

النّساء اليهوديّات

تخشى ٧٠٪ من النّساء الفلسطينيّات ذوات الدّخل المنخفض من مؤسّسات الدّولة المدنيّة، مقارنة بـ ٤٣٫٩٪ من ذوات الدّخل المتوسّط أو المرتفع. في ما يتعلّق بالمؤسّسات "الأمنيّة"، هنالك أيضًا فروق بين النّساء ذوات الدّخل المنخفض وبين ذوات الدّخل المتوسّط أو المرتفع (٦٩٫٥٪ و٤٧٫٥٪، على التّوالي).
يظهر من المُعطيات أنّه في وسط النّساء الفلسطينيّات، فإنّ للمكانة الاقتصاديّة تأثيرًا أقوى من التّأثير لدى النّساء اليهوديّات.

المجموعات المُهمّشة

كثيرًا ما تزعم المؤسّسات أنها تخدم المصلحة العامّة، في حين أنها تقوم باستنساخ موازين قوى غير متكافئة ، أو تقوم

بتهميش القضايا التي تهمّ مجموعات معيّنة كالأقلّيّات العرقيّة، أو النّساء المتقدّمات في السّن أو غيرها من المجموعات.

في أحيان كثيرة، تواجه النّساء في المجموعات السّكانيّة المهمّشة مصاعب أكثر في العديد من المجالات الحياتيّة مقارنة بالنّساء اللّاتي ينتمين إلى مجموعات أخرى؛ من ضمن هذه المجالات قضيّة التّعامل مع مؤسّسات الدّولة. تخلق القضايا التي تميّز تجاربهنّ مصادر إضافيّة من الخوف والتّوتر. على سبيل المثال، في حين أنّ ٢٠,٣٪ من النّساء اليهوديّات اللّاتي وُلِدن في إسرائيل يشعرن بالخوف من المحاكم الحاخاميّة، فإنّ النّسبة ترتفع إلى ٣٤,٦٪ من بين النّساء اللّاتي أتين إلى إسرائيل من الاتّحاد السّوفييتي السّابق.

كاتيا: "في إسرائيل طلّقت زوجي الأوّل. أثارت بي التّجربة نفورًا مرعبًا. كانت المحكمة آخر مكان كنت أريد أن أجد نفسي فيه. كلّ قضيّة اليهوديّة شكّلت مشاكل عدّة، هي في الخلاصة ضدّ المرأة. بالنّسبة إليهم أنا أنتمي إلى منزلة دنيا".

وبشكل مشابه، بينما تشعر ٧,٥٪ فقط من النّساء أشكنازيّات الأصل بالخوف من حرس الحدود، فإنّ النّسبة تصبح ١١,١٪ من بين النّساء الشّرقيّات الأصل. أمّا النّسبة من ضمن النّساء المُتحدّثات بالرّوسيّة فتصل إلى ثلاثة أضعاف - ٢٢,٧٪.

المجموعات المُهمّشة بإفراط

كلّما كانت المرأة أكثر تهميشًا، فإنّ التّجارب التي تخوضها لدى مواجهة مؤسّسات الدّولة هي أصعب. في العديد من الأحيان، إنّ النّساء المُعوّقات، أو المثليّات جنسيًّا، أو القادمات من أثيوبيا، أو النّساء دون مواطنة إسرائيليّة (من المهاجرات اللّاتي يأتين بحثًا عن العمل، أو اللّاجئات) أو ضحايا الاتّجار بالنّساء، لا يحظينَ بأبسط الحقوق.
نسبة النّساء المُعوّقات اللّاتي خضن تجربة مؤذية من طرف مؤسّسات الدّولة أكبر بـ ٤ أضعاف من نسبة النّساء غير المُعوّقات اللّاتي مررن بتجربة مشابهة (٣٣,٣٪، مقابل ٨,٥٪). تبلغ النّساء المُعوّقات عن أنّ التّعاطي مع مؤسّسات الدّولة يجعلهنّ يشعرن بالعجز والاعتماد بشكل أعمق.

حانا: "لديّ إعاقة، وازداد وضعي سوءًا. قدّمت مستندات كي يرفعوا نسبة إعاقتي. لم أنم طوال ليالٍ من شدّة التّوتّر. في اللّقاء قالوا لي عن حالتي إنّها "لا شي". هذا يعني أنّني أعاني من المرض وفي الوقت ذاته أعتذر وأطلب الصّدقة".

تواجه النّساء المثليّات صعوبات في التّسجّل كوالدات أو كأمّهات غير بيولوجيّات.

نينا: "أصبح عمر ابنتي سنة ونصف، ولكنّ شريكتي منذ ١٥ عامًا ليست مسجّلة كأمّها".

وعلى سبيل المثال، تعتبر النّساء من إرتريا أنّ كونهنّ غير يهوديّات وسوداوات في آن واحد، إضافة إلى مكانتهنّ كطالبات ملجأ أو لاجئات، يلعبان دورًا مهمًّا في شعورهنّ بانعدام الأمان.

بوتانيا: "في المُستشفى، عندما ذهبت لألد طفلي، رفضوا مساعدتي... عمليّة تجديد تأشيرة الدّخول هي عمليّة اعتباطيّة كلّيًّا وتعتمد على مزاج الشّاب الذي يعالج طلبي في وزارة الدّاخليّة".

نقاش

في المجموعات البؤريّة، تحدّثت النّساء عن الإذلال وعن الشّعور بالتّهديد الذي يراودهنّ عند التّوجه إلى مؤسّسات الدّولة. لتفادي هذه التّجارب، تبذل النّساء قصارى جهودهنّ للاستعانة بخدمات هذه المؤسّسات بأقلّ قدر ممكن. إنّ الأثر النّفسي القاسي لطريقة تعامل مؤسّسات الدّولة ولسياسات عملها بوسعه أن يجعل النّساء يشعرن بانعدام الحيلة والصّوت، وبأنّهن مقصيّات من الخدمات التي يستحققن الحصول عليها من الدّولة. ليمور: **"في العديد من الأحيان، نكون مؤهّلين للحصول على خدمة ما (من الشّؤون الاجتماعيّة أو التّأمين الوطني) لكنّ السّياسة الفعليّة للمؤسّسة تقضي بمنعنا من الحصول على هذه الخدمة، كأنّ عملهم يتلخّص في تحديد من المؤهّلة ومن غير المؤهّلة للحصول عليها، وكأنّ كلّ من تأتي لطلب الخدمة فغالب الظّن أنها تكذب"**. إنّ إخفاقات المؤسّسات التي لا تعمل كما يجب لا تقتصر فقط على الامتناع عن تقديم الخدمات التي يفترض أن تقدّمها. هذه المؤسّسات تجعل النّساء يشعرن بالعجز - إلى درجة جعلهنّ يخرسن - وتمنع عنهنّ إمكانيّة الوصول إلى الحقوق والامتيازات. صرّحت العديد من النّساء في المجموعات البُؤريّة أنّهنّ لا يعلّقن أيّ آمال في مؤسّسات الدّولة، وأنّهن يتوجّهن إلى هذه المؤسّسات بأقل قدر ممكن. ريم: **"أفضّل ألّا تكون لديّ أيّ علاقات مع هذه الخدمات الاجتماعيّة. لا أحبّ الذّهاب إلى هناك، حيث أشعر أنّني متسوّلة. لذا أبذل قصارى جهدي لتفادي هذه المؤسّسات"**. قضيّة أخرى أُثيرت في البحث هي شعور النّساء باعتمادهنّ الكلّي على المؤسّسات التي يتوجّهن إليها. إنّهن يشعرن بأنّ المؤسّسات تسيطر على حياة من تتقدّم إليها. شيرلي: **"التّخوّف هو من السّرعة التي تستطيع فيها هذه المؤسّسات أن تقوّض وجودك الآمن واليومي. للمؤسّسات سيطرة كبيرة على حياتي، وهذا يضعفني جدًّا"**. نستنتج من البحث أنّ المشكلة لا تنبع من تعامل الموظّفين أو الموظّفات، بل من طريقة عمل المنظومة ككل. آنا: **"لقد صادفت كذلك موظّفين حاولوا أن يساعدوني. لكنّني، أمام المنظومة الكلّيّة، أشعر كحشرة صغيرة تدور في دائرة مفرغة من اليأس"**.

ملخّص: طلب الحماية

من المنظور المدني، أُقيمت الدّولة كي تقدّم الخدمات والحماية لسكّانها. من هذا المنطلق، ثمّة تعاقد بين المواطنين والدّولة تلتزم بموجبه المواطِنَة بدفع الضّرائب وبالحفاظ على قوانين الدّولة، في حين أنّ الدّولة تلتزم بتوفير الحماية الجسديّة وبتغطية كافّة الاحتياجات الاجتماعيّة مثل التّربية، والصّحة، والإسكان وتوفير الرّزق. هنالك مجموعة أخرى وهي مجموعة النّساء اللّاتي يسكنّ في إسرائيل ويستحققن بعض الحقوق بحسب القانون الدّولي. تظهر لنا نتائج هذا البحث أنّ النّساء لا يَرَوْنَ أنّ الدّولة تفي بوعودها. **على هذه النّتائج أن تطرح أسئلة جوهريّة أمام واضعي السّياسات، إذ إنّها تستوجب إجراء فحص شامل من طرف مؤسّسات الدّولة بكلّ ما يتعلّق بالدّور الذي تقوم به، وبعمليّة إيصال الخدمات إلى من يستحقّها. كثيرًا ما تشعر النّساء بالعجز وبعدم القدرة على إحداث تغيير في أداء هذه المؤسّسات (وتبرز الشّرطة، إلى جانب مؤسّسة التّأمين الوطني، كالمؤسّستين اللّتين تثيران أكبر قدر من التّخوف بدل الشّعور بالحماية). تكمن الإجابات عن هذه التّساؤلات أوّلًا في إدراك النّساء للواقع، وفي فهم تجربة اللقاء بينهنّ وبين مؤسّسات الدّولة. ابتداءً من هذه النّقطة، سيكون في الإمكان التّركيز على تغيير الوضع القائم.** ثمّة حاجة إلى بناء تحالفات جديدة بين مؤسّسات الحكومة، على جميع مستوياتها، وبين منظّمات المجتمع المدني. يحقّ للنّساء العيش بكرامة وأن يتمّ التّعامل معهنّ باحترام وعدل من قبل الدّولة.

مؤشر الأمن والأمان لدى النساء

מדד הביטחון של נשים

Индекс безопасности женщин

WOMEN'S SECURITY INDEX

עיצוב: סטודיו עגול

60%

נשים פלסטיניות חוששות ממוסדות אזרחיים

من النساء الفلسطينيات يخفّن من المؤسّسات المدنيّة والأمنيّة

41.4%

נשים יהודיות חוששות ממוסדות אזרחיים

من النّساء اليهوديّات يخفّن من المؤسّسات المدنيّة

פרוייקט מדד הביטחון של נשים נתמך באדיבותם של: مشروع مؤشر الأمن والأمان للنساء بدعم من:

Mediterranean Women's Fund

صندوق نساء المتوسّط

Fonds pour les Femmes en Méditerranée

NORWEGIAN CHURCH AID

actalliance

mama cash